

Bogdán Csilla kötettervező csodálatos munkát végzett a trilógiával, valóban rendkívül igényes, különleges a kötetek megjelenése, öröm kézbe venni. A fent idézett Woolf-aposztrofálás kapcsán pedig ismét jelentős ellentmondásba botlunk: nagy örömmel olvastam a Virginia Woolf és apja kapcsolatáról szóló érzékenyen megírt részeket, annál zavaróbbnak, anakronisztikusnak és értelmetlenebbnek találtam, hogy Lábass „Mrs. Virginia Woolf kisasszony”-ként utal a modernista írónőre (*Mutabor*, 160), míg például Dickens sosem Mr. Dickens, Oscar Wilde sosem Mr. Oscar Wilde, a férjiszerző tehát nem jelölt, generikus, azaz normális és normaképző kategóriaként jelenik meg. Véleményem szerint tehát Lábass irodalomtörténet-szemléletével a legfőbb baj az, hogy az általa láthatóan büszkén időtlennek érzett, évszázadokon és -ezredekén átívelő anekdotikus mini-narratívák szövevénye az olvasás extenzivitásának és őszinte kíváncsiságának ellenére is szelektíven vak marad olyan alapvető jelentőségű, történelmileg nagyban változó fogalmak diskurzusaira, mint a történelemírás fordulata, a gyarmatosítás, a rassz vagy a nők helyzetének kérdései.

Az olvasási élmény szintjén összességében a szöveget meghatározó asszociációs logika tette szinte lehetetlenül nehézé az *Árnyékkereskedő* élvezetét, és bevallom őszintén, ha a jelen írás szabta határidő nem kötelezett volna rá, hamar végleg félre is tettem volna a trilógiát. Pedig lineáris és tetszőleges sorrendben olvasva is próbálkoztam a kötetek befogadásával, de mindig ugyanaz a nyomasztó, frusztráló érzés lett az eredmény: ezeket a könyveket egész egyszerűen nem érdekli, mit tud vele kezdeni az olvasó. Sőt, a szöveg láthatóan nem is képzel el magának semmilyen olvasót (kíváncsi bölcsészhallgatót, órára készülő tanárt, tanulmányt író tudóst vagy lelkes laikust). Úgy tűnik, az egyetlen dolog, ami a szöveget szervezi, az a szerző olvasási mániájának és közlési kényszerének narcisztikus, kontrollálatlan kiáradása. Lábass Endre talán továbbra is arra a szűk, *A madárfészekárus*-nál kialakult, kétszáz fős hű és értő táborra számít, akik kritikát valószerűleg nem, legfeljebb laudációt mondanak a szövegéről.

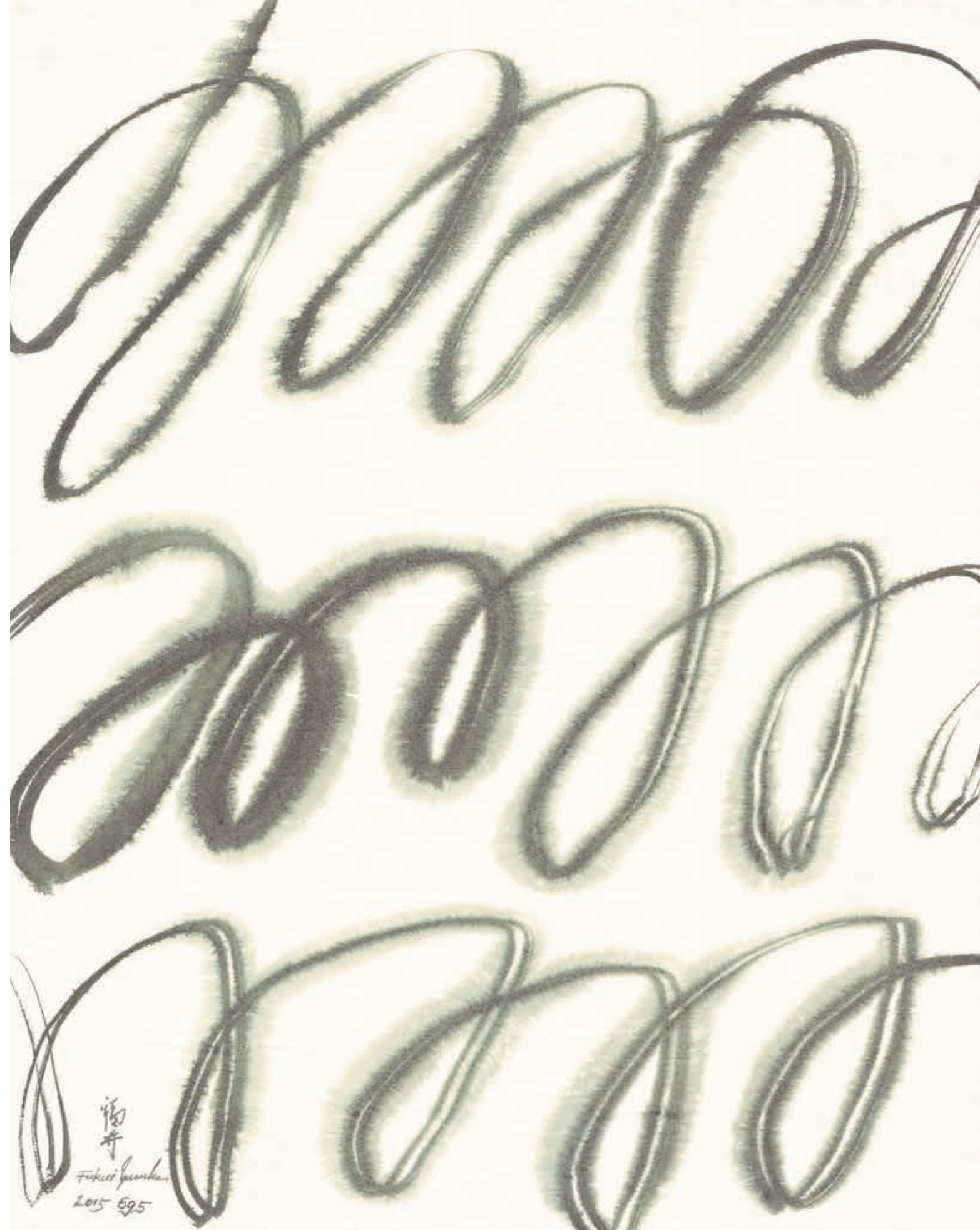
Korántsem arról van szó, hogy a legszigorúbb értelemben vett tudományos módszertant kérném számon a szövegen. Mivel a kötet is többször idézi, gyakran járt eszemben olvasás közben Kosztolányi, akinek oly központi kulcsszavai a játék és az udvariasság. Úgy érzem, Lábass annyiban Kosztolányi rokona, hogy élvezi a saját maga építette játékot, és megosztani is vágyik azt másokkal, de mégsem eléggé udvarias ahhoz, hogy az olvasót is igyekezzen kellő előzékenységgel bevonni. Az *Árnyékkereskedő* forgatása közben tagadhatatlanul megfertőzött a tények és a listák mámora, rengeteg név, cím jutott eszembe, de a leggyakrabban talán mégis Lawrence Norfolk angol író *A Lemprière-lexikon* című, hétszáz oldalas, a 18. században játszódó posztmodern sikerkönyvére gondoltam. Lábass írásmódja ugyanis mutat hasonlóságokat a fenti regényben színre vitt különféle szövegalkotási módokkal. A szótárírás felvilágosodás korabeli étosza, a világgönyv-alkotási vágy hübrisze arra is rámutat, hogy az ilyen labirintusépítő munka mindig meghaladja az

egyént: „Lexikonod jóval előbb kezdődött, mint te magad, John, jóval előbb, mintsem benned, vagy bennünk megfogalmazódott volna”,¹⁹ s ez a fajta alázat minden sebezhetősége ellenére Lábass Endre olvasónaplójában is megvan. A Lábass-lexikon erőteljes olvasmányélménye épp ezért roppant ellentmondásos: míg a szerző részéről elsősorban a szöveg öröme vezeti az olvasási és írási folyamatot, az olvasói oldal számára éppen ennek a felszabadult öröme a megélését teszi igen nehézé. A szöveg legnagyobb érdeme egyrészt kétségkívül az az átütő szabadság, mely a szerző olvasási módjainak és irányainak eredménye. Talán egy olyan elvileg „tudós” olvasónak, mint én, éppen ezt kell megtanulnia tőle, azt a zabolálatlan bolyongást és felfedezést, melyet olyan könnyen bedarál a tudományos műfajok hierarchizált és formalizált gépezete, hiszen „akik rettegnek az eltévedéstől, sosem fognak megbékélni azokkal, akik egész életükben csak eltévedni vágnak”. (*Üvegsziget*, 17)

¹⁹ Lawrence NORFOLK: *A Lemprière-lexikon*, ford.: Gy. HORVÁTH László, Libri, Budapest, 2014, 596.

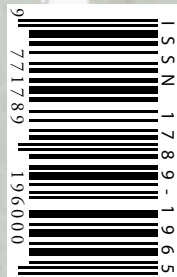

muut

www.muut.hu

890 Ft

